

cpb

Seminar Blue Sky Group

19
September
2006,
Amsterdam

Vergrijzing; de noodzaak van verandering

Peter Kooiman
CPB

Vergrijzing

	2006	2020	2040
Leeftijdsgroep			
0-19	4,0	3,8	3,8
20-64	10,0	9,8	9,2
65+	2,3	3,2	4,0
Totaal	16,4	16,8	17,0

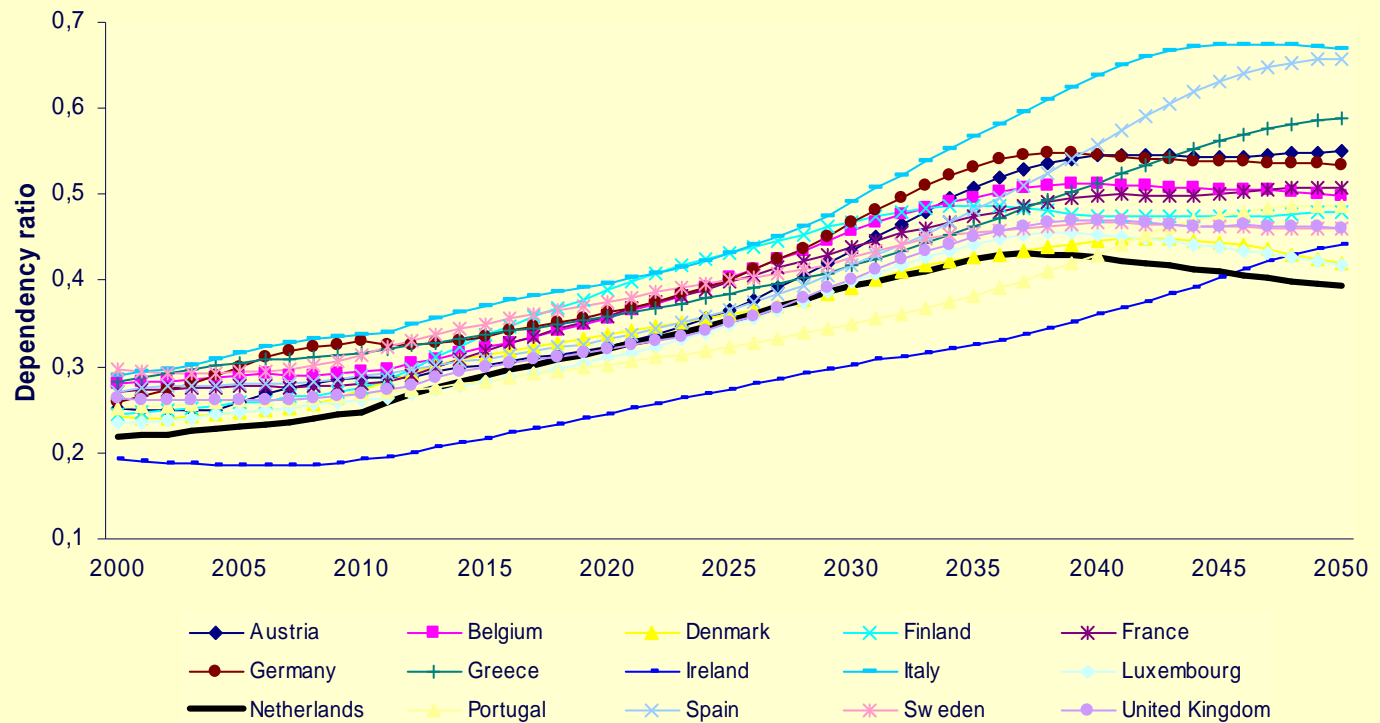
Grijze druk

- Aantal 65+ gedeeld door aantal 20-64
  - ▶ 2006: 2,3 “bejaarden” per 10 “werkenden”
  - ▶ 2040: 4,4 “bejaarden” per 10 “werkenden”

- Verdubbeling!

Vergrijzing in beeld

Verloop van de “grijze druk” in 2000-2050 in EU15-landen

Vergrijzing; factoren

- laag kindertal (1,75)
- toenemende levensverwachting
(2 jaar extra in periode 2006-2040)
- Uittreding baby-boom generaties?

CPB vergrijzingsstudie

- Toekomstprojectie overheidsfinanciën
  - ▶ publieke budget

- Houdbaarheidsonderzoek
  - ▶ is de overheidshuishouding ook op lange termijn financieel gezond

  - ▶ bij ongewijzigd beleid

Financiële prognose

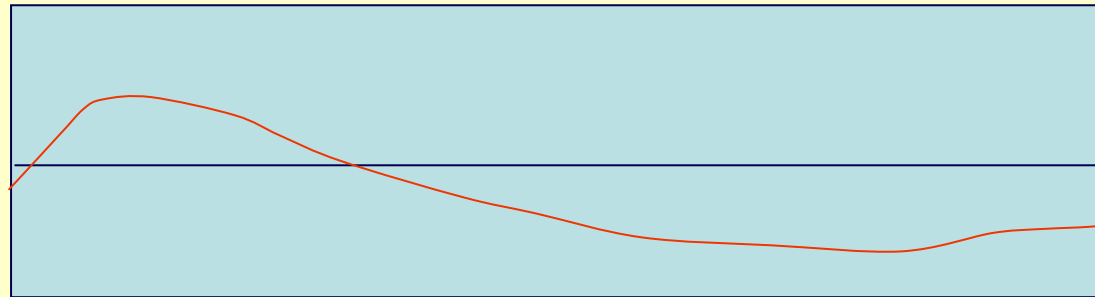

- Inkomstenpad
- Uitgavenpad

- (primaire) Saldo-pad

Saldo-pad

- Contante waarde bepalen
  - ▶ disconteringsvoet

- Optellen bij startvermogen (of schuld)
  - ▶ financieel tekort of overschot?

Houdbaarheid

- Financiën van overheidshuishouding zijn niet houdbaar bij ongewijzigd beleid
  - ▶ staatshuishouding leeft structureel op te grote voet

- Drie vragen centraal in studie:
  - ▶ Hoe groot is het houdbaarheids-tekort?
  - ▶ Hoe robuust is het tekort?
  - ▶ Op welke manieren is het op te lossen?

Trends

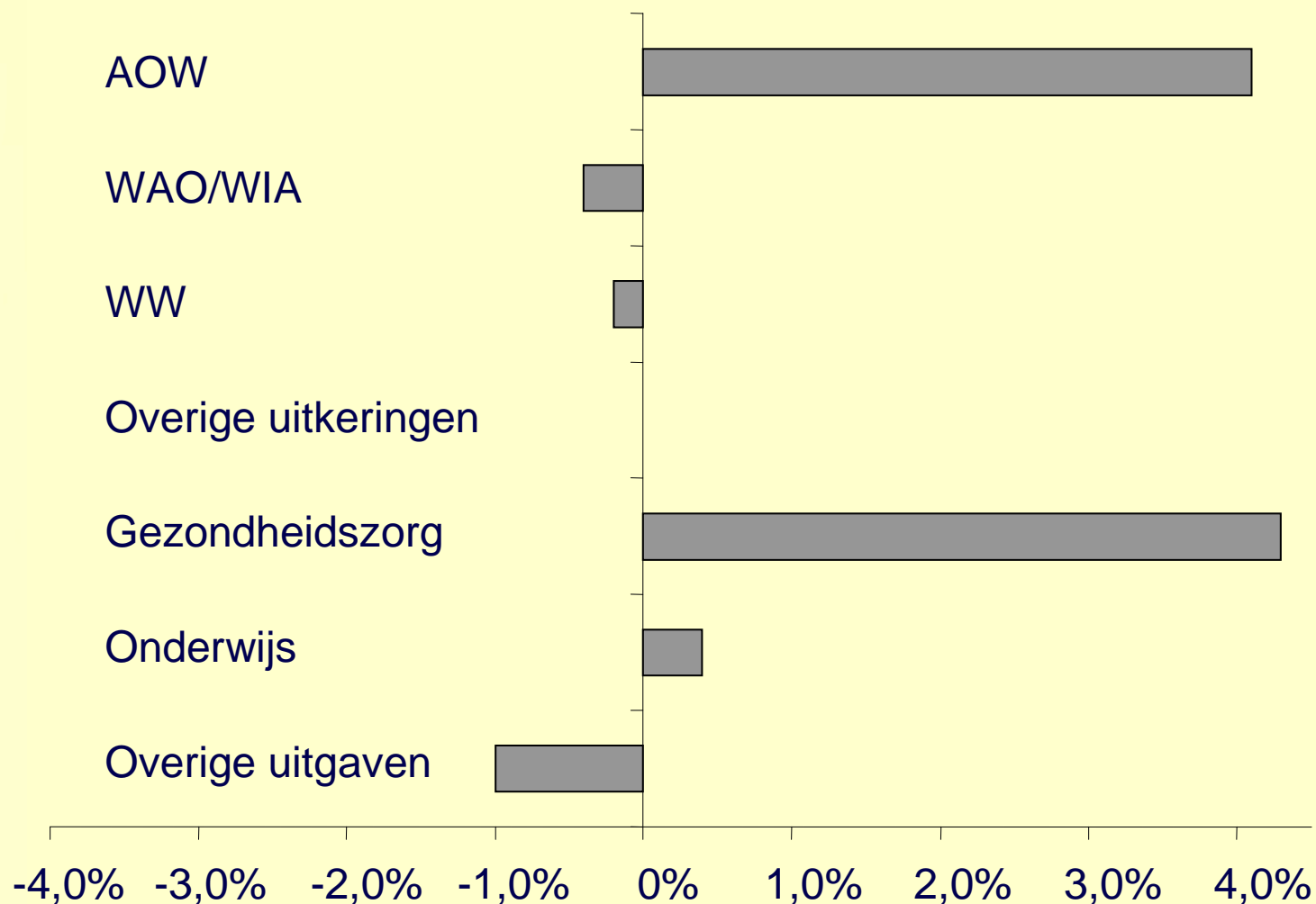
- Vergrijzing (demografische ontwikkeling)
- aardgasinkomsten
- ontwikkeling arbeidsparticipatie
- rijping van pensioenen in 2e pijler

Veronderstellingen

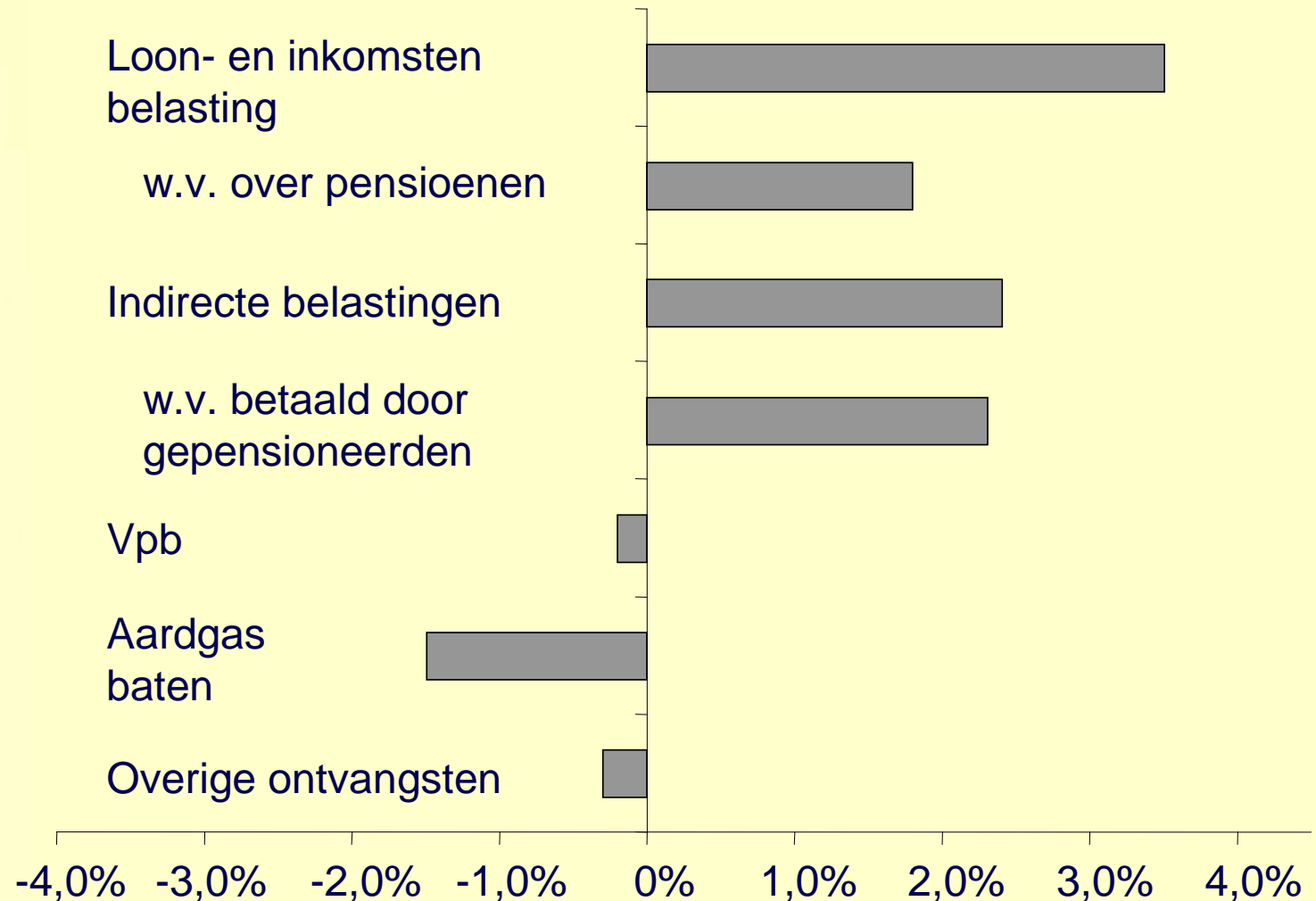

- Gegeven arrangementen
  - ▶ belastingtarieven
  - ▶ uitgavenprogramma's groeien mee met BBP of lonen

- Arbeidsproductiviteitsgroei 1,7%

- Reëel rendement 3%

- Arbeidsparticipatie stijgt met 3 punten in periode 2006-2040

De toekomst, 2006-2040 stijgende uitgaven als % BBP

Inkomsten stijgen ook, maar minder hard

Kern, 2006-2040

■ uitgaven	
▶ AOW	+ 4% BBP
▶ gezondheidszorg	+ 4% BBP
■ inkomsten	
▶ belastingen op pensioenen	+ 4 % BBP
▶ aardgas	- 1,5% BBP
■ Totaal	- 3,5% BBP

Kern, 2006-2040

- Totale schuld publieke sector:
  - ▶ 200% BBP

- Annuïteit (= vergrijzingstekort):
  - ▶ 2,6% BBP

  - ▶ (allemaal even veel inbinden)

Kern, 2006-2040

- Tegenover publieke armoede staat private rijkdom
- Stel dat vergrijzingstekort zou worden weggewerkt door in 2007 2,6% BBP op de publieke uitgaven te bezuinigen:
de groei (!) van de particuliere consumptie per hoofd van de bevolking daalt van 1,8 naar 1,6% per jaar

Gevoeligheidsanalyse

vergrijzingstekort (%)

<i>Baseline scenario</i>	2,6
■ (Reëel) rendement 4 ipv 3%	0,9
■ Arbeidsparticipatie vrouwen stijgt 8,5 ipv 6,5%punt in periode tot 2040	2,3
■ Arbeidsparticipatie ouderen (55-65 jaar) stijgt 16 ipv 11%punt	2,3
■ Volledige indexatie pensioenen	2,6
■ Vruchtbaarheid 1,93 ipv 1,75	2,8
■ Uitgaven gezondheidszorg stijgen naar 15,5 ipv 13,1% BBP in 2040	4,9
■ Levensverwachting bij geboorte stijgt met 5,5 ipv 2 jaar	5,1

Vier richtingen om vergrijzingstekort weg te werken

- Budgettaire aanpassing nu:
  - ▶ bezuinigen
  - ▶ verhogen belastingen

- Lagere toekomstige vergrijzingslasten
  - ▶ verhogen pensioenleeftijd naar 67 jaar
  - ▶ afschaffen ouderentarium in de AOW

- Hogere arbeidsparticipatie

- Uitstel of fasering van beleidsaanpassing

Uitstel?

- Toekomst is onzeker:
  - ▶ meer informatie nodig
  - ▶ anderzijds is er het voorzorgsmotief

- Toekomstige generaties zijn rijker dan wij !?

- Economie wordt meer kwetsbaar door krimpend draagvlak (verdubbeling grijze druk)
  - ▶ solidariteit met ouderen wordt duurder

Toekomstperspectief voor de lange termijn

- Historisch sprake van een enkele trendmatige bewegingen:
  - ▶ voortdurende groei van levensverwachting
  - ▶ dalende participatie op arbeidsmarkt: minder jaren, minder dagen per jaar
  - ▶ individualisering
  - ▶ economische groei (= toenemende rijkdom)

- Ongeconditioneerde solidariteit wordt erg duur

- Moet overheid terugtreden?

Paradox

- Is het resultaat van onze steeds toenemende rijkdom dat we harder en langer moeten gaan werken?